
פרק 7

נוקטים עמדה

בפרק זה נסכם את הנושאים שעסקנו בהם עד כה, ונדון ביחסים הראויים בין ישראל לשאר הקהילות היהודיות בעולם.

בפרק זה שתי יחידות:

- א. סוגרים עניין** – סיכום לימוד התכנית במשימות קצרות.
- ב. נוקטים עמדה** – דיון ביחסים הראויים בין ישראל לשאר הקהילות היהודיות בעולם, בעזרת היגדים ודגמים גרפים.
- ג. פעילויות משותפות לתלמידים מ"כאן" ולתלמידים מ"שם"**

יחידה א': סוגרים עניין

המטרה

התלמידים ייזכרו במה שלמדו במהלך תכנית הלימודים "חברים מעבר לים".

מהלך הפעילות

שלב 1: קריאת הפורום "חברים מעבר לים" (עמ' 130-131)
שלב 2: סיכום – מילוי המשימות (עבודה אישית או עבודה בזוגות) ודין במליאה

אמצעים

עמ' 130-133 בספר הלימוד.

הערה

מכיוון שכמה מהנושאים החשובים בתכנית זו נלמדו באמצעות דיונים, שיחות ופעילויות, ייתכן שהתלמידים אינם מודעים למידע הרב שלמדו בה. הסיכום כאן נועד לסייע להם לחשוף את המידע שצברו ולהשתמש בו כדי לגבש דעה בשאלות ערכיות.

שלב 1 – הפורום בעמ' 130-131

מטרת הפורום היא להזכיר לתלמידים את תוכנם של חמשת הפרקים הראשונים בתכנית (ובספר) בדרך קלילה ומזמינה (בהמשך יעסקו ג'ונתן והדס גם בפרק השישי). הפורום מזמן שאלות כמו: איזה פרק עניין אתכם במיוחד? איזה פרק הפתיע אתכם במיוחד? וכדומה.

שלב 2 – סיכום

התלמידים ימלאו את המשימות בעמ' 132-133, כל תלמיד לבדו או בזוגות (במשימות אלו הם נדרשים לדפדף בספר הלימוד שלהם).
סיכום, כדאי ליזום דיון בשלוש-ארבע משימות לפי בחירתכם.

יחידה ב': נוקטים עמדה

מטרה

התלמידים ילמדו להשתמש במידע שצברו לאורך התכנית כדי לגבש דעה באשר לקשר הראוי בין יהודים בישראל ליהודים בשאר הקהילות היהודיות בעולם.

מהלך הפעילות

- שלב 1:** פתיחה – קריאת הפורום "חברים מעבר לים" (עמ' 134)
- שלב 2:** דיון וסיכום אישי
- שלב 3:** נפרדים, אך שומרים על הקשר – הפורום האחרון בספר (עמ' 136)
- שלב 4:** הזמנה לשיח

אמצעים

עמ' 134-137 בספר הלימוד.
אפשרות אחרת: גיליונות בריסטול בצבע בתכלת ובצבע ורוד, מספריים ודבק

שלב 1: פתיחה – קריאת הפורום "חברים מעבר לים"

על היחסים בין היהודים בארץ ישראל ליהודים ברחבי העולם

שאלת היחסים בין יהודי ארץ ישראל ליהודים המתגוררים בחוץ לארץ מלווה את העם היהודי מאז נוסדו הקהילות היהודיות הראשונות מחוץ לארץ ישראל. כבר בתנ"ך, בספר ירמיהו (כלומר במאה ה-7 לפני הספירה), אנו קוראים שיהודים עזבו את ארץ ישראל מרצון והתיישבו במצרים (ראו ירמיהו, פרק מ"ד). גם רוב רובם של היהודים שהוגלו בכוח לבבל לאחר חורבן הבית הראשון (בשנת 586 לפני הספירה), החליטו מרצונם להישאר באימפריה הפרסית, אף שמלך פרס כורש התיר להם לחזור לארץ ישראל (רק 20% שבו ארצה בעקבות עזרא ונחמיה).

עם זאת, כפי שראינו בפרק 6, לאורך כל ההיסטוריה היהודית כמהו היהודים לציון והתפללו "לקיבוץ הגלויות". אחד האמצעים ששמרו על הקשר של יהודי התפוצות עם ארץ ישראל הוא מצוות "מחצית השקל". בכל שנה בחודש אדר נדרשו יהודים בארץ ובעולם לתרום סכום כסף קבוע לבית המקדש. חורבן הבית לא הביא לביטול התרומה הזאת, ותרומות "מחצית השקל" המשיכו להישלח מכל הקהילות היהודיות בעולם ל"עניי ירושלים". בכך ביטאו יהודי התפוצות את השתתפותם בנעשה בארץ ישראל.

עד היום נאספת התרומה "זכר למחצית השקל" (כ-36 ש"ח בשנת 2012) בקהילות היהודיות בארץ ובעולם, בדרך כלל לפני קריאת מגילת אסתר בחג הפורים.

הפורום "חברים מעבר לים" (עמ' 134)

בפורום שואל ג'ונתן את השאלה העיקרית שמעלה הפרק הזה: מה היחס שלנו (יהודי התפוצות) כלפי מדינת ישראל? אילו יחסים אנחנו רוצים שישירו בין היהודים בחו"ל ליהודים בישראל? בהמשך (בעמ' 135) תפרט הדס את השאלות האלה. בשלב זה רצוי לשים לב כיצד ביקורו של ג'ונתן משפיע על מבטו של הדס על ישראל.

שאלותיה של הדס (עמ' 135)

שאלותיה של הדס מזמינות את התלמידים לבחון את עמדתם באשר לקשר בין היהודים בישראל ליהודים בתפוצות. לפניכם כמה נקודות העשויות לעלות בדיון בשאלות האלה:

לדעתכם, האם טוב שיש קהילות יהודיות בתפוצות, או אולי עדיף שכל היהודים בעולם יעלו ארצה?

טוב שיש קהילות יהודיות בתפוצות משום ש...

- זכותו של כל אדם לבחור היכן יחיה.
- רוב היהודים החיים בחו"ל חיים יהודיים ייחודיים ועשירים שחשוב לשמר, ובקהילות בתפוצות נוצרות יצירות דתיות ורוחניות יהודיות חשובות המעשירות את העולם היהודי כולו.
- היהודים החיים בחו"ל משפיעים לטובה על היהודים בישראל. למשל, הם "מרעננים את מבטם" של היהודים בישראל על מדינת ישראל (ראו כיצד השפיע ביקורו של ג'ונתן על הדס, עמ' 134) ומדגישים את המשותף לכל היהודים, ולא רק את ההבדלים ביניהם. לכן, גם מנקודת מבטה של מדינת ישראל, חשוב שיהיו יהודים בחו"ל.
- יהודי שחי בחו"ל ועוזר לישראל (בתרומה כספית, בסיוע פוליטי, או בכל דרך אחרת) עלול לאבד את יכולתו לתרום בעלייתו ארצה. ולכן טוב למדינת ישראל שיהודים כאלה יישארו בחו"ל וימשיכו לעזור לה משם.

עדיף שכל היהודים בעולם יעלו לארץ משום ש...

- ליהודים יש מדינה משלהם, מדוע יהודים צריכים לגור במדינות אחרות?
- יהודי שגר בישראל תורם לעם היהודי ולמדינת ישראל, ויהודי שגר באוסטרליה – תורם לאוסטרלים ולאוסטרליה.

לדעתכם, האם על מדינת ישראל להיות אחראית לביטחונם של כל יהודי החי בחוץ לארץ?

בעקבות שאלה זו כדאי לשאול גם –

- האם צה"ל הוא צבא הגנה למדינת ישראל או לעם ישראל? אם יהודים בתפוצות בעולם יזדקקו לסיוע צבאי (חס וחלילה), האם צה"ל צריך לעשות זאת (כפי שעשה בעבר, למשל, במבצע ההצלה של יהודי אתיופיה)?

האם רצוי שהיהודים החיים מחוץ לישראל יחגגו את יום העצמאות של מדינת ישראל,

אף על פי שאינם גרים כאן ואינם אזרחי המדינה? אפשר למקד את השאלה:

כיצד יכול ציון יום העצמאות להשפיע על היהודים בחו"ל?

■ האם יש ליהודים שאינם חיים בארץ זכות להתערב במתרחש במדינת ישראל?

כן, יש להם זכות להתערב, משום ש...
כל מה שקורה במדינת ישראל נוגע במידה זו או אחרת לכל יהודים בעולם.

לא, אין להם זכות להתערב, משום ש...

מה שקורה בישראל משפיע בראש ובראשונה על מי שגרים בה.
מי שאינו חי בארץ אינו מתמצא מספיק במתרחש בישראל ובבעיותיה המורכבות.

אפשר לשאול גם...

כמו לישראלים, גם ליהודי התפוצות דעות מגוונות בשאלות ש"על שולחנה" של מדינת ישראל.
אם לדעתכם היהודים בחו"ל רשאים להתערב בנעשה בישראל, כיצד ראוי שימתחו ביקורת כאשר
אינם מסכימים עם מדיניותה של ישראל? – בכתובת מאמר לעיתון בישראל? במכתב לממשלת
ישראל? בהפגנות מול שגרירות ישראל בארץ מגוריהם? ואולי, אפילו, ראוי שתהיה להם זכות הצבעה
בבחירות בישראל?

■ עד כמה חשוב לכם שמדינת ישראל תהיה בעלת אופי יהודי (למשל, שיום החופשה השבועי
יהיה שבת, שתהיה חופשה בחגים היהודיים, שהשפה העיקרית תהיה עברית, שבבתי הספר
ילמדו תנ"ך והיסטוריה יהודית וכו')?

תשובות אפשריות שאפשר לשוחח עליהן:

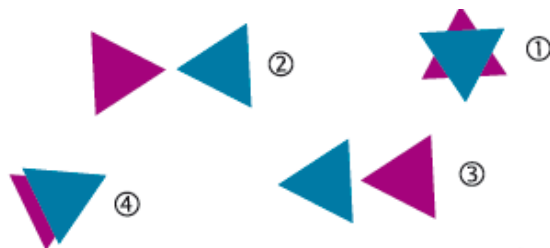
- אופי יהודי אינו עניין דתי בלבד, אלא עניין של תרבות. החיים הציבוריים בכל מדינה בעולם
מושפעים מאוד מתרבותה של קבוצת הרוב באוכלוסייה, וכך רצוי שיהיה גם במדינת ישראל.
- חשוב שיהודים בישראל יוכלו לשמור מצוות כרצונם ולא יפגעו מכך.
- חשוב לשמור על אופי יהודי, אך יש להקפיד שכל אדם וכל יהודי יוכל לפעול בחופשיות, שיישמר
חופש הדת ושלא תהיה כפייה דתית.

■ עד כמה חשוב לכם שליהודי התפוצות ירגישו שהם יהודים?
■ עד כמה חשוב לכם שליהודי התפוצות יהיה קשר למדינת ישראל?

אפשר למקד את השאלות:

האם זהותם היהודית חשובה לנו משום שאנחנו חפצים בטובתם שלהם? או אולי חשוב שיהודי
התפוצות ישמרו על זהותם היהודית משום ששמירתם עליה מועילה לנו?

◀ הדגמים הגרפיים

התלמידים ידונו בדגמים הגרפיים
המוצגים בספר, בעמ' 135.
מה היחס בין שני המשולשים
בכל דגם? האם הם פונים זה אל
זה? האם הם מתחרים זה בזה?
האם הם משלימים זה את זה?
מה מידת הקרבה ביניהם?
וכדומה.

מובן שהתלמידים יכולים להציע דגמים נוספים על אלו המופיעים בספר.

◀ השאלה האחרונה של הדס (עמ' 135)

האם אתם מרגישים שיש לישראל מקום מיוחד בין הקהילות היהודיות בעולם, או שלדעתכם
ישראל היא קהילה יהודית כשאר הקהילות העולם?
אנחנו מקווים שהתלמידים ישיבו בחיוב לשאלה בדבר מקומה המיוחד של ישראל בין הקהילות
היהודיות בעולם, ועם זאת, יוקירו את ייחודה של ההווה היהודית בתפוצות.

יחידה ג': פעילויות משותפות לתלמידים מ"כאן" ולתלמידים מ"שם"

לפני הכול: באיזו שפה נתקשר?

ראו במדריך למורה ליחידה 1.

פעילות 1: שיח בין שתי הכיתות

בחרו כמה מהשאלות שהדס מציגה (עמ' 135) ודונו בהן עם חבריכם מעבר לים.

פעילות 2: פעילות על היחסים הראויים בין ישראל לתפוצות – בניית דגם גרפי

- ◀ חלקו את התלמידים לזוגות; כל זוג בכל כיתה יציג את היחסים האידאליים, בעיניו, בין היהודים בישראל ומדינת ישראל ליהודי התפוצות בעזרת משולשים בשני צבעים (ראו עמ' 135), או בעזרת צורות הנדסיות אחרות.
 - ◀ שוחחו בכיתה על ההצעות שיוצעו ובחרו כמה דוגמאות שישלחו לכיתה התאומה, בליווי הסבר.
 - ◀ לאחר שתעיינו בדגמים של שתי הכיתות, שוחחו עליהם: האם התלמידים הציגו דגמים דומים? דגמים שונים? האם אפשר לראות בדגמים למיניהם ייצוג של השקפות שונות על היחסים בין ישראל לתפוצות? מה אפשר ללמוד מהדגמים האלה?
- אפשר להציע לתלמידים להכין דגם גרפי או דימוי אחר שיציג את היחסים הראויים בין היהודים בישראל ומדינת ישראל ליהודי התפוצות, למשל – פרח, רכבת, שדה פרחים, כוכבים בשמים וכדומה. כמובן, יהיה עליהם להסביר את הדגם שיציעו.

לסיום – הפורום "חברים מעבר לים"

אנחנו עומדים לקראת סיום התכנית. אנו מקווים שהוראתה הייתה בעבורך חוויה חינוכית טובה. ובעיקר, אנו מקווים שהתכנית חיזקה בקרב תלמידכם תחושה של סולידריות ואחוה כלפי "חברינו מעבר לים".

